

Berlinmuren föll – men lever kvar i minnet hos döva från öst och väst

28 maj 2025

Filmen är på internationella tecken och tyskt teckenspråk men man kan välja svenska som undertext

35 år har gått sedan Berlinmuren föll och människor från öst och väst kunde återförenas. Men för döva berlinare finns fortfarande tydliga minnen kvar från den tid då en mur delade både staden och deras liv. I denna dokumentära återblick möter vi Norbert och Andreas – två döva män som växte upp på varsin sida av muren – och som idag reflekterar över likheter, skillnader och hur livet förändrades efter 1989.

Berlinmuren, som restes 1961 och föll 1989, delade inte bara en stad utan också människors liv och verkligheter. Norbert och Andreas, båda döva och bosatta i Berlin, växte upp på varsin sida om denna ikoniska barriär. I ett samtal präglat av både humor och allvar delar de med sig av sina barndomsminnen, vardagliga upplevelser och hur samhällena skilde sig åt.

Norbert, som växte upp i Västberlin, minns färgstarka bilar, ett stort utbud i butikerna och en känsla av frihet. Andreas däremot levde i Östberlin, där tillgången till varor var begränsad, livet enklare och propaganda om västvärldens dekadens genomsyrade skolundervisningen – även i dövskolan. Ändå fanns det ett starkt stöd människor emellan, berättar han.

– Vi var inte deprimerade i Öst. Vi stöttade varandra, säger Andreas.
– Men när jag kom till Väst kände jag en lättnad. Luften var renare, allt var mer färgglatt, inflikar Norbert.

Muren kom över en natt. Ingen i öst visste om att den skulle byggas – inte ens barnen. För Andreas innebar det plötsligt ett slut på besök till släktingar i väst, och för Norbert blev muren en mur av ovisshet och nyfikenhet.

Trots de olika uppväxtförhållandena fann de döva i öst och väst sätt att mötas – ibland genom idrott. Norbert berättar om hur de försökte arrangera en vattenpolomatch mellan öst och väst, men planerna stoppades av Stasi. Ändå växte nyfikenheten och viljan att förstå varandra.

När muren föll den 9 november 1989 blev det en chock – men också en glädje. Norbert bodde då bara 150 meter från muren.

– Jag märkte att soldaterna försvann, och på tv såg jag nyheten. Jag blev väldigt glad – inte för min egen skull, utan för min son. Han skulle få växa upp i en friare värld, berättar han.

Men återföreningen var inte enkel. Många äldre i öst har haft svårt att anpassa sig till det nya byråkratiska systemet, arbetslösheten och samhällsomvandlingen. För Norbert och Andreas lever fortfarande skillnaderna kvar i det politiska tänkandet, i strukturer och i hur man umgås.

Trots det har åren fört dem närmare varandra. Vid ett års jubileum efter murens fall samlades döva från båda sidor på Dövcentrum i Östberlin. Festen var välorganiserad, borden prydligt uppställda – mycket mer ordnat än vad Norbert var van vid från väst. Det var ovant, men början på en ny gemenskap.

– Vi fick sitta sorterade, inte blandade. Det kändes konstigt. Men vi närmade oss varandra, säger han.

Idag är Andreas och Norbert goda vänner. Deras berättelse visar hur starkt samhällets strukturer kan påverka liv, men också hur människors vilja att förstå och förenas kan övervinna murar – både fysiska och mentala.

Teckenbro